

De Thier de Lanaye op de Sint-Pietersberg

Vegetatie-onderzoek op lange termijn

M. Lejeune & W. Verbeke (2018). De Thier de Lanaye op de Sint-Pietersberg. Vegetatie-onderzoek op lange termijn. Natuurhistorisch genootschap Limburg, 208 pp.

Door Tom van Heusden

In 2018 verscheen het boek over 4 permanente kwadraten (PQ's) op de Thier de Lanaye op de Sint-Pietersberg. De Thier de Lanaye (Thier is een lokaal woord voor steile helling) is een helling aan de oostkant van het Belgische deel van de Sint-Pietersberg. Hier is sinds begin 1950 de begrazing met schapen stopgezet, waardoor Gevinde kortsteel (*Brachypodium pinnatum*) over grote delen van de Sint-Pietersberg de aspectbepalende soort werd. Om de dominantie van deze soort terug te dringen is in 1980 gestart met maaibeheer van delen van de berg, maar de situatie voor het maaibeheer was niet vastgelegd met vegetatieopnamen. Toen in 1980 de Thier de Lanaye in maaibeheer is genomen, is besloten om vier PQ's van 3 bij 3 meter te plaatsen, allemaal met een verschillende behandeling (maaien en afvoeren, maaien zonder afvoeren, jaarlijks branden en niets doen [controle]) om te kijken hoe verschillende beheersmaatregelen zich vertalen naar de vegetatie.

Het boek begint met een uitgebreide en boeiende kenschets over het ontstaan en het historisch gebruik van de Sint Pietersberg. Ook wordt via diverse bronnen een beeld geschetst van de plantengroei van begin 19e eeuw, waarbij ook het historische beheer wordt besproken. Een verhaal dat wat mij betreft breder getrokken kan worden dan alleen de Sint-Pietersberg: het grootschalige, relatief intensieve gebruik van het landschap heeft voor een grote diversiteit aan plantensoorten gezorgd. Juist door het gebruik van dit landschap ontstond verwevenheid en dynamiek waar veel nu zeldzame (of zelfs verdwenen) soorten zich thuis voelden. De bespreking van de PQ's en ecologische processen in deze PQ's vormen de hoofdmoot van het boek. Eerst worden alle PQ's samen besproken en wordt er een grote synoptische tabel gepresenteerd waarbij alle jaren per PQ op een hoop geveegd worden. Al geeft dit een inzicht in de verschillen tussen de PQ's, voor veranderingen door de tijd in een PQ geeft dit geen inzichten. Hier wordt in latere hoofdstukken uiteraard uitgebreid op ingegaan, maar een goede plantensociologische tabel per PQ (waarbij de kolommen de opnamerondes zijn) zou erg inzichtelijk geweest zijn. Vervolgens worden per PQ opvallendheden door de tijd beschreven. Er wordt uitvoerig besproken hoe bepaalde soorten fluctueren en wat daar

mogelijke verklaringen voor kunnen zijn (erg interessant vond ik de omslag van de vegetatie van *Festuco-Brometea* naar *Alyso-Sedion* in PQ 3). Vaak worden grafiekjes getoond die de soortenaantallen of de bedekking van specifieke soorten door de tijd laten zien en in tabellen wordt een overzicht gegeven van constante soorten en begeleiders in dat PQ. Verder wordt regelmatig een diversiteitsindex (Shannon) geplot als afhankelijke variabele tegenover de bedekking met Gevinde kortsteel (*B. pinnatum*), om te laten zien dat een hoge bedekking kortsteel negatief correleert met hoge soortenaantallen. Bij de besprekingen valt op dat de omstandigheden in en rond de permanente plots zich niet altijd houden aan de onderzoeksopzet: zoals de auteurs zelf al stellen hoeft een PQ niet perse een reflectie te zijn voor wat er in de rest van het terrein gebeurt en zorgen invloeden van buitenaf ervoor dat de initieel bedoelde experimentele behandelingen niet meer sturend zijn voor wat er met de vegetatie in het PQ gebeurt. Een conclusie op de initiële onderzoeksvraag wordt daarom ook, terecht, niet gegeven en de focus ligt op de lange termijnontwikkelingen van de vegetatie.

Naast de bespreking van de PQ's worden ook hoofdstukken gewijd aan interessante processen die binnen de PQ's waargenomen zijn. Specifiek wil ik benoemen dat er veel aandacht is uitgegaan naar een statistische benadering van de stabiliteit binnen de proefvlakken. Door verschillende componenten van beta-diversiteit en similariteit tussen tijdseenheden per plot uit te lichten, wordt een uitspraak gedaan over de veerkracht en stabiliteit van de vegetatie in de proefvlakken. Dit hoofdstuk geeft op een toegankelijke manier een beknopt kijkje in analyses die mogelijk zijn met PQ-onderzoek. Wat mij betreft was een goed ordinatiediagram een mooie toevoeging geweest aan dit hoofdstuk. Hier zou je dan in een oogopslag de verandering door de tijd kunnen zien, en welke soorten op welk moment belangrijk waren in bepaalde tijdseenheden, maar ook zonder dit diagram is het een uitermate boeiend hoofdstuk.

Dit boek verteld het verhaal van vier PQ's, maar het is ook een ode aan de Thier de Lanaye en haar plantengroei. De PQ's worden nu nog ieder jaar opgenomen door Willy Verbeke (co-auteur) en leden van de plantensociologische studiegroep van het Natuurhistorisch genootschap Zuid-Limburg. Het verhaal is dus nog niet ten einde. Martine Lejeune (eerste auteur) gaf via de mail aan dat dit boek haar afscheid is van de Sint Pietersberg. Een waardig afscheid, zou ik zeggen, met een boek waar de liefde voor het terrein van de pagina's spat. Voor wie geïnteresseerd is in langdurig PQ-onderzoek, vegetatiedynamiek in kalkgraslanden of plantengroei van de Sint-Pietersberg is dit absoluut, ook 4 jaar na dato, een boek om in de kast te hebben staan!

Het boek is voor €15,00 te bestellen bij Stichting Natuurpublicaties Limburg in Roermond via publicaties@nhgl.nl

